

สารบัญ

บทนำ

วิธีหา “กบที่เป็นของคุณคนเดียวเท่านั้น”

แม้แต่ “ภาพวาดภาพเดียว” เราก็ยังไม่อาจพิจารณาอย่างทั่วถึงได้	18
สิ่งที่ผู้ใหญหาไม่เจอในภาพ “Water Lilies”	20
“วิชาที่เด็ก ม.ต้นเกลียด”...อันดับ 1 คือ “วิชาศิลปะ”!	21
ศิลปะคือ “วิชาที่ผู้ใหญ่ควรกลับมา เรียนใหม่เป็นอันดับ 1”	25
ย้อนกลับไปตอนอายุ “13 ปี” เพื่ออัปเดต ระบบปฏิบัติการของความคิดเสียใหม่	27

ปฐมนิเทศ

การคิดเชิงศิลปะคืออะไร

— “พืชที่มีชื่อว่าศิลปะ”

สิ่งที่เรามักมองข้าม	32
“3 ปัจจัย” ที่ช่วยเสริมสร้างการคิดเชิงศิลปะ	34
“ศิลปิน” ตัวจริงคือคนที่ลุ่มหลงกับ “การผจญภัยในโลกใต้ดิน”	38
“ช่างดอกไม้” คล้ายแต่ไม่ใช้การคิดเชิงศิลปะ	40
“ปราชญ์ผู้ยิ่งใหญ่” ผู้เป็นตัวแทน ของ “การคิดเชิงศิลปะ”	42
ไม่ว่าใครก็ล้วนเคยมีประสบการณ์คิด “เหมือนศิลปิน”	46
จาก “ทักษะการหาคำตอบที่ถูกต้อง” มาสู่ “ทักษะการสร้างคำตอบในแบบของตัวเอง”	50
ทำไมถึงเลือกใช้ “งานศิลปะ” ในศตวรรษที่ 20” จำนวน 6 ชิ้น	55

ชั้นเรียนที่ 1

"งานศิลปะที่ดีเยี่ยม" คือของแบบไหน

— เปิดม่านสู่การคิดเชิงศิลป์

ลองวาด “ภาพเหมือนของตัวเองที่วิเศษ” ดู	62
“ภาพที่ดีเยี่ยม” นี้เลือกกันอย่างไร	65
“ภาพที่บุกเบิกศตวรรษที่ 20” เป็นภาพที่ดีเยี่ยมจริงหรือไม่	68
เอาต์พุตคือสิ่งที่ช่วยเพิ่ม “คุณภาพของความซาบซึ้ง”	71
ภาพเหมือนที่เรียกได้ว่าเป็นการ เอากรรยามา “ประจานในที่สาธารณะ”	73
ความแตกต่างระหว่าง “จิตรกรยุคเรอเนซองซ์” กับ “ศิลปินในศตวรรษที่ 20”	77
อะไรคือ “เป้าหมาย” ของ “ช่างดอกไม้”	82
“สิ่งหนึ่ง” ที่ได้ทำลายระเบียบโลกศิลปะ	83
ทำไมถึงวาด “ดั่งจุมพิตสีเขียว”	85

เทคนิคการคิดโดยตั้งสมมุติฐานไว้ก่อนว่า “คำตอบเปลี่ยนได้”	88
---	----

มองอีกมุม ไม่มีคำตอบแล้วจะคิดไปทำไม	91
---	----

ทำงานดูไม่เหนื่อยเพราะฝีมือไม่ถึงหรือเปล่า	91
--	----

“การจำลอง” ไม่จำเป็นต้องเป็นการ “เลียนแบบได้อย่างสมจริง” เสมอไป	95
--	----

ชั้นเรียนที่ 2

“ความสมจริง” คืออะไร

— “ความไม่จริง” ของโลกที่สะท้อนบนดวงตา

ลองวาดภาพลูกเต๋าให้ “สมจริง” ที่สุดเท่าที่จะทำได้	104
---	-----

ผลงานชิ้นเอกของศิลปิน “ผู้ผลิตผลงาน มากที่สุด ในประวัติศาสตร์”	108
---	-----

ลอง “จิกกัด” ภาพของปีศาจโซดู	112
------------------------------	-----

“ความไม่จริง” ที่ถูกชูก่อนไว้ด้วยทัศนมิติ	115
---	-----

ความเอาหน้าอ่อนน้อมไม่ได้จงสายตามนุษย์	118
--	-----

ไม่ได้ “เลียนแบบ” แต่ “ประกอบใหม่” 121

ภาพวาดที่สมจริงเป็นสิ่งที่ “ไม่เหมือนจริง” 125

มองอีกมุม **ผู้ชายจริง ๆ ที่โพสต์ทำที่เป็นไปไม่ได้** 130

ภาพที่ไม่ได้จะให้ “ซาบซึ้ง” มาตั้งแต่แรก 132

“หญิงรัคนม” รับใช้เจ้านายไม่ได้ 134

ชั้นเรียนที่ 3

งานศิลปะต้องใช้ “วิธมอง” แบบไหน

— สิ่งที่กระตุ้นจินตนาการ

“ตกลงควรบอตรงไหนและอย่างไร” 144

เราจะประเด็นให้ลึกยิ่งขึ้นด้วยคำถามที่ว่า

“ตรงไหนทำให้คิดแบบนั้น / ตรงนั้นทำให้คิดแบบไหน” 148

เห็น “วาฬแม่ลูก” หรือเปล่า 150

วิธีให้กำเนิด “ภาพที่มีเสน่ห์ดึงดูดแบบไม่รู้จะทำอะไร” 154

วิธีซาบซึ้งในศิลปะมี “2 แบบ” 157

สิ่งที่เรากำลังทบทวนฟังก์ชันตรี 163

การเพาะเลี้ยง “พืชที่มีชื่อว่าศิลปะ” 166

มองอีกมุม **สิ่งที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดการ**
“มีปฏิสัมพันธ์กับตัวงาน” 171

ทำไม “ปริมาณข้อมูล” ถึงต่างกันขนาดนี้ 171

สิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อเด็ดดอกอาซากาโอะ 176

เกิดอะไรขึ้นเวลานั่งอยู่หน้า “โซรินซุเบียวบุ” 178

ชั้นเรียนที่ 4

“สามัญสำนึก” ทางศิลปะเป็นอย่างไร

— จาก “การมอง” ไปสู่ “การคิด”

จะรู้จัก “สามัญสำนึก” ไปถึงขั้นไหน 186

อันดับ 1 ของ “งานศิลปะในศตวรรษที่ 20
ที่ทรงอิทธิพลต่อโลกศิลปะมากที่สุด” 193

ก่อนอื่นให้ใช้แค่ตา 196

แค่เลือกโกปัสสาวะมาเขียนแล้วตั้งชื่อว่า “Fountain” 198

ผลงานเจ้าปัญหาที่ทำเอาวุ่นไปทั้งวงการ 199

ชาวซังในโกปัสสาวะได้นี้ต้องเพี้ยนน่าดู 202

“ช่วยเซ็นชื่อที่โกปัสสาวะนี้ให้หน่อย” 203

การตอกย้ำครั้งสุดท้ายที่พาศิลปะ
ออกจาก “ตา” ไปสู่ “ความคิด” 206

มองอีกมุม

ถ้วยชา “เจ้าปัญหา”
ที่แม่แต่ดูของปีก็ต้องหลักทางให้ 211

ถ้วยชาที่ดูเป็น “งานหายาบ” มากกว่า “เรียบง่าย” 213

ผลงานที่เกิดจากการคิด “ย้อนศร” จากห้องชงชา 215

ชั้นเรียนที่ 5

ตาของเรามองเห็น “อะไร”

— จาก “หน้าต่าง” ถึง “พื้น”

ที่ไหนสักแห่งยังคงมี “จุดร่วมที่ไม่ตระหนัก” อยู่ 222

งานศิลปะที่ราคาแพงที่สุดในประวัติศาสตร์อันดับ 5 230

สิ่งที่อยู่เลยไปจากวิธवादสุดพิสดาร 231

จริง ๆ แล้วเรามองไม่เห็นหน้าต่าง 235

สิ่งที่ภาพ “Number 1A” เผยให้เราเห็นคืออะไร 239

ช่วงเวลาที่ภาพวาดกลายเป็น “แค่ภาพวาด” เป็นครั้งแรก 241

มองอีกมุม **วิธีรับรู้ภาพวาดมืออยู่นับไม่ถ้วน** 244

คำถามที่ทำให้ “ศิลปินน้อย” ลำบากใจ 246

“เวท” รองรับการยับยั้งร่างกาย 247

ชั้นเรียนที่ 6

ศิลปะคืออะไร

— ขั้นสุดของการคิดเชิงศิลป์

ปัญหาว่าด้วย “เส้นแบ่งว่าอะไรเป็นศิลปะ” 256

กล่องไม้ขีดธรรม์ในดีไซน์แบบป๊อป ๆ 261

ทำไม “สมุดสำหรับใช้ในครัว” ถึงกลายเป็นศิลปะได้ 266

ไม่ได้จัดแสดงที่แคนาดาเพราะไม่ผ่านด่านศุลกากร 268

“ทำไมถึงไม่สร้างอะไรที่มันแตกต่าง”

“เพราะมันง่ายกว่า” 270

“ปราสาทศักดิ์สิทธิ์” ที่ชื่อว่าศิลปะนั้นอยู่ที่ไหน 273

มองอีกมุม **พิพิธภัณฑ์ศิลปะในยุคที่ไม่มี “กำแพง”** 279

เมื่อไร “ปราสาท” แล้ว
จะเป็น “ชนชั้นสูง” หรือไม่ก็ไม่สำคัญ 282

เมื่อ “กำแพง” หายไปแล้ว
อะไรคือสิ่งที่พิพิธภัณฑ์สามารถทำได้ 286

ปัจฉิมนิเทศ

การคิดเชิงศิลปะของผู้มี “สิ่งที่รัก”

“จะมีอยู่ที่แต่ศิลปะเท่านั้น” 294

คนที่เอาแต่หาคำตอบที่ถูกต้องกับคนที่สร้างคำถาม 296

คนที่มี “สิ่งที่รัก” จะสามารถตั้งหลักใหม่ได้เสมอ 300

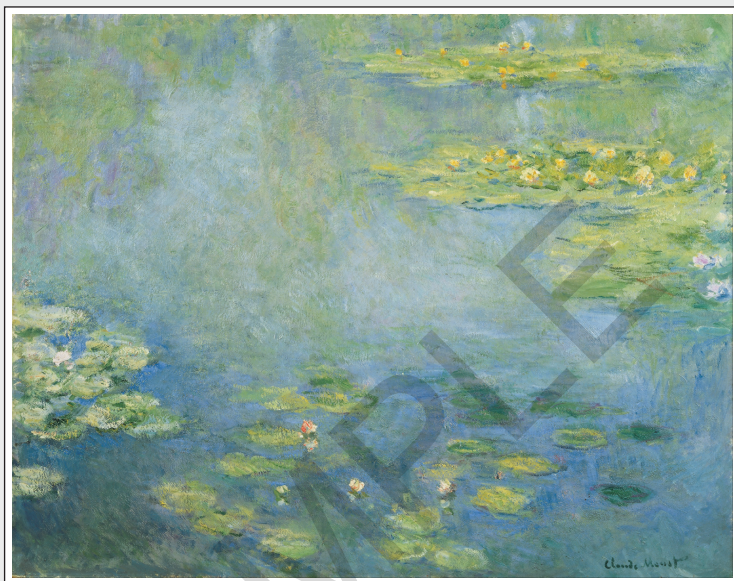
บทส่งท้าย 307

ประวัติผู้เขียน 313

บทนำ

วิธีหา "กบที่เป็นของคุณ
คนเดียวเท่านั้น"

คุณเคยไปพิพิธภัณฑ์ศิลปะไหมคะ
ลองจินตนาการว่าได้ไปพิพิธภัณฑ์ศิลปะ
แล้ว “ซาบซึ้ง” กับรูปในหน้าถัดไปดู

โคลด โมเนต์ (ปี 1840-1926)

Water Lilies

ประมาณปี 1906 / สีนํ้ามันบนผืนผ้าใบ

อยู่ในความครอบครองของพิพิธภัณฑ์ศิลปะไอซาระ

โคลด โมเนต์ ผู้เป็นที่รู้จักในฐานะผู้นำแห่งศิลปะอิมเพรสชันนิสม์ วาดภาพดอกบัวที่เขาโปรดปรานเอาไว้มากมาย โดยแต่ละภาพในชุด จะแสดงให้เห็นถึงแสงที่เปลี่ยนแปลงไปตามฤดูกาลและวันเวลา และนี่คือหนึ่งในภาพที่ว่าเป็น

การวาดเฉพาะส่วนที่เป็นผิวนํ้าโดยไม่มีตอหรือกิ่งก้านให้เห็น ถึงอิทธิพลที่ได้รับมาจากศิลปะญี่ปุ่น

แม้แต่ “ภาพวาดภาพเดียว” เราก็ก็น่าจะพิจารณาอย่างถี่ถ้วนได้

เอาละค่ะ นี่คือการถาม

เมื่อที่คุณใช้เวลาไปกับอะไรมากกว่ากัน “รูปภาพ” หรือ
“อ่านคำบรรยาย”

คนที่ใช้เวลาเกือบทั้งหมดไปกับการ “อ่านคำบรรยาย”
น่าจะมีความรู้มากทีเดียว

ไม่ว่าใครที่รู้สึก “ซาบซึ้งเนิ่นนาน” ดูยุ่งยากจัง... แล้ว
พลิกไปหน้าถัดไปทันทีก็อาจมีอยู่ไม่น้อยด้วยเช่นกัน

ตัวฉันสมัยที่เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปะเองก็เป็น
แบบนี้เหมือนกันค่ะ

ทั้งที่ไปพิพิธภัณฑ์ศิลปะอยู่บ่อย ๆ แต่กลับใช้เวลาดูงาน
ศิลปะแต่ละชิ้นอย่างมากก็ไม่กี่วินาที แล้วเขาแต่อ่านชื่อ ปีที่
สร้างสรรค์ผลงาน และคำอธิบายประกอบ จากนั้นก็รู้สึกเออออ
ตามไปด้วยแบบไม่รู้จะทำอะไร

พอตอนนี้มีมาลองคิดทบทวนดู ฉันก็พบว่าตัวเองสมัย
นั้นไปพิพิธภัณฑ์ศิลปะเพื่อทำการ “ตรวจสอบ” ด้วยการ
ดูของจริงเทียบกับข้อมูลมากกว่าจะไปเพื่อ “ซาบซึ้ง” กับ
งานศิลปะ

พอทำแบบนั้น สิ่งที่เราจะต้องได้เห็นก็กลับกลายเป็น
ไม่ได้เห็น สิ่งที่เราจะต้องได้รู้สึกก็กลับกลายเป็นไม่ได้รู้สึกไป

อย่างไรก็ตาม “การซาบซึ้งกับงานศิลปะ” นั้นเป็นเรื่อง
ยากกว่าที่คิดกันมาก

ทั้งที่ตั้งใจว่าจะพิจารณาให้ถี่ถ้วน แต่ทำได้เดี๋ยวเดียว
หัวก็โล่งไปหมด รู้ตัวอีกทีก็คิดเรื่องอื่นไปแล้ว

ต่อให้มีงานศิลปะที่ดูกระตุ้นจินตนาการอยู่ตรงหน้า หาก
ยังเป็นแบบเดิมอยู่ก็คงไม่แคล้วลงเอยอีกรอบเดียวกันอยู่ดี

พอเจออะไรที่ผิดแผกไปจาก “วิธีมอง / วิธีคิดใน
แบบของตัวเอง” คนส่วนใหญ่มักทำความรู้จักกับสิ่งนั้น
แบบผิวเผิน ปล่องให้ส่วนที่เป็นแก่นสำคัญเล็ดลอดผ่านไป
แล้วคิดเอาเองว่าเข้าใจมันดีแล้ว

...แต่ปล่องให้เป็นแบบนั้นไปเรื่อย ๆ จะดีแน่หรือ

สิ่งที่ผู้ใหญ่หาไม่เจอในภาพ “Water Lilies”

“มีกบอยู่ด้วยละ”

ที่พิพิธภัณฑ์ศิลปะโอฮาระ จังหวัดโอคายามะ เด็กชายอายุ 4 ขวบคนหนึ่งซึ่งไปที่ภาพ “Water Lilies” ของโมเนต์แล้วพูดประโยคข้างต้นขึ้นมา

ว่าแต่คุณเจอ “กบ” ในภาพวาดเมื่อไหร่หรือเปล่าคะ

ต้องขออภัยคนที่อุตส่าห์พลิกกลับไปดูเพื่อ “หา” กบ ด้วยเพราะจริง ๆ แล้วภาพนี้ไม่มีกบ ยิ่งไปกว่านั้น ภาพชุด Water Lilies ของโมเนต์ยังไม่มีกบวาดกบเอาไว้เลยแม้แต่ภาพเดียว

แน่นอนว่าภรรยาภริษฐิติว่าภาพนั้นไม่มี “กบ” แต่ก็ถามกลับไปว่า “เอ๋ อยู่ตรงไหนนะ”

เด็กผู้ชายคนนั้นตอบว่า

“ตอนที่กำลังดำน้ำอยู่”

ส่วนตัวแล้วฉันว่านี่แหละคือนิยามที่แท้จริงของ “ความซาบซึ้งในศิลปะ”

เด็กผู้ชายคนนั้นไม่ได้พยายามมองหา “คำตอบที่ถูกต้อง” อย่างซื่อผลงานหรือคำอธิบาย แต่ใช้ “วิธีมอง

ในแบบที่เป็นของตัวเอง” มาทำความเข้าใจงานศิลปะจนได้ “คำตอบในแบบของตัวเอง” ออกมา

พอได้ยินคำตอบของเด็กคนนี้แล้วคุณรู้สึกอย่างไรบ้างคะ
รู้สึกว่าจะไม่เห็นได้เรื่องได้ราว หรือดูเป็นเด็กเกินไป
หรือเปล่า

แต่ไม่ว่าจะเป็นในแง่ธุรกิจ วิชาการ หรือการใช้ชีวิต
คนที่มี “วิธีมองในแบบของตัวเอง” แบบนี้แหละที่จะ
สามารถสร้างผลลัพธ์และไขว่คว้าความสุขมาไว้ในมือได้
จริงไหมล่ะคะ

คนที่แค่ภาพภาพเดียวที่อยู่หนึ่ง ๆ ตรงหน้าก็ยังสร้าง
“คำตอบในแบบของตัวเอง” ไม่ได้ แล้วถ้าไปเจอโลกแห่ง
ความเป็นจริงที่ทั้งสลับซับซ้อนและสับสนวุ่นวายเข้าจะ
สร้างอะไรขึ้นมาได้

“วิชาที่เด็ก ม.ต้นเกลียด”...อันดับ 1 คือ “วิชาศิลปะ”!

มาเริ่มต้นกันใหม่อีกครั้งดีกว่า สวัสดิ์ค่ะ และยินดี
ต้อนรับสู่ชั้นเรียน “การคิดเชิงศิลป์สำหรับคนอายุ 13 ปีขึ้นไป”

ฉันชื่อชอุณางะ ยูกิโฮะ เป็นครูสอน “วิชาศิลปะ”
ระดับมัธยมต้นและมัธยมปลายของโรงเรียนรัฐบาล

ขอถามเลยก็แล้วกัน คุณรู้สึกรังเกียจวิชาที่ชื่อ
“ศิลปะ” บ้างคะ ในกรณีที่เป็นผู้ใหญ่แล้วขอให้ลองนึกไปถึง
สมัยเป็นนักเรียนดูค่ะ

“เป็นคนวาดภาพไม่เก่งมาแต่ไหนแต่ไร เลยไม่ค่อย
ถูกใจด้วยเท่าไร...”

“ไม่ค่อยมีหัวเรื่องสวย ๆ งาม ๆ เลยได้แค่เกรด ‘2’
มาตลอด”

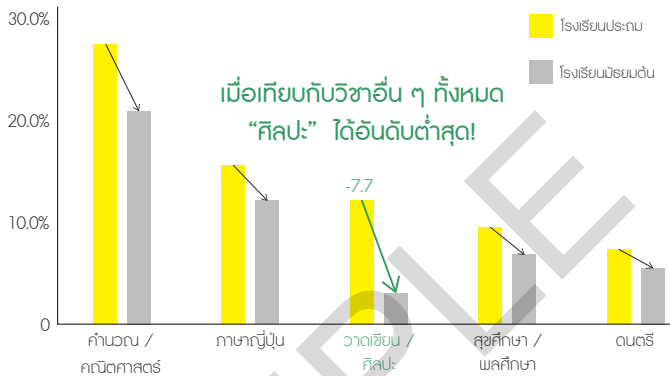
“คิดว่าเป็นวิชาที่ไม่ค่อยมีประโยชน์ในการใช้ชีวิต
เท่าไร...”

ในฐานะครูศิลปะแล้วนี่ถือเป็นเรื่องน่าเศร้า แต่คน
ส่วนใหญ่ก็ตอบกันมาแบบนี้จริง ๆ ว่าแต่ความรู้สึกแย่ ๆ ต่อ
“ศิลปะ” แบบนี้มีสาเหตุมาจากอะไรกันนะ

ที่จริงฉันมีสมมุติฐานส่วนตัวเกี่ยวกับเรื่องนี้ค่ะ นั่นคือ
มนุษย์เรามีช่วงที่เป็น “จุดเปลี่ยน” ในด้านที่เกี่ยวกับ
ศิลปะอยู่อย่างชัดเจน

ช่วงที่เป็นจุดเปลี่ยนที่ว่่านั้นคือตอนอายุ “13 ปี”

“วิชาที่ชอบ” จากการสอบถามเด็กประถมและมัธยมต้น

จะเห็นได้ว่าเด็กประถมชอบวิชา “วาดเขียน” เป็นอันดับ 3 แต่พอมันกลายเป็นวิชา “ศิลปะ” ในระดับมัธยมต้น ความนิยมก็ตกฮวบทันที และเมื่อพิจารณาระดับความชอบที่เปลี่ยนแปลงไปจากสมัยประถมมามัธยมต้น จะพบว่าวิชาที่ “เสียความนิยม” มากที่สุดก็คือวิชา “ศิลปะ”

นี่แสดงว่าเด็กจะกลายเป็น “นักเรียนที่เกลียดวิชาศิลปะ” ในช่วงอายุประมาณ “13 ปี”

พอเห็นแบบนี้แล้วรู้สึกนึกคิดอะไรขึ้นมาได้บ้างไหมคะ

“การบ้านแรกของวิชาศิลปะตอน ม.ต้นคือให้ ‘วาดภาพตัวเอง’ แต่พอเทียบกับเพื่อนที่อยู่ชมรมศิลปะแล้วดูไม่ได้เรื่องได้ราวเอาซะเลย จากนั้นก็เลยรู้สึกอายขึ้นมา...”

“เกรดวิชาอื่นก็ยังไม่พออยู่แล้ว มีวิชาศิลปะนี่แหละที่ไม่ไหวเลยจริง ๆ โดนตัดเกรดแย่ ๆ ให้ทั้งที่ไม่รู้ว่าเอาอะไรมาวัดนี้ ทำให้อดรู้สึกอายขึ้นมาไม่ได้ เลยได้แต่คิดไปว่า ‘สงสัยเราคงไม่มีหัวด้านศิลปะละมัง’ ”

“พอใกล้จะสอบปลายภาคจุ ๆ ก็ให้เรียนประวัติศาสตร์ศิลปะ ต้องมานั่งท่องจำชื่องานศิลปะงุ่นวายไปหมด ไม่รู้จะทำไปเพื่ออะไร”

ปัจจุบันนี้ทุกอย่างยังเป็นเหมือนที่วามา เอาแค่เท่าที่ได้เห็นกับตาในฐานะคนที่อยู่ในแวดวงการศึกษา วิชาศิลปะยังคงเน้นให้ความสำคัญกับ “เทคนิค” ในการทำงานศิลปะและ “ความรู้” เกี่ยวกับผลงานศิลปะในอดีตอยู่อย่างไม่เปลี่ยนแปลง “วาดภาพ” “สร้างผลงานศิลปะ” และ “เรียนรู้ข้อมูลเกี่ยวกับงานศิลปะ” หากมองเฉิน ๆ การเรียนการสอนแบบนี้ น่าจะช่วยบ่มเพาะความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียนได้ แต่ในความเป็นจริงแล้วมันกลับเป็นตัวทำลายความคิดสร้างสรรค์ของปัจเจกบุคคลเสียมากกว่า

การเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับ “เทคนิค” และ “ความรู้” นี่เองที่น่าจะเป็นตัวการที่ทำให้เด็กตั้งแต่ระดับมัธยมต้นขึ้นไปไม่ถูกรอคับ “ศิลปะ”

ศิลปะคือ “วิชาที่ผู้ใหญ่ควรกลับมา เรียนใหม่เป็นอันดับ 1”

“เด็กทุกคนคือศิลปิน ปัญหาคือจะทำอย่างไรถึงจะยังคง
เป็นศิลปินอยู่ได้ตอนที่เป็นผู้ใหญ่แล้ว”

นี่คือคำกล่าวที่โด่งดังของปาโบล ปิกัสโซ และก็อย่างที่
ปิกัสโซพูด เดิมที่เราทุกคนล้วนมีความเป็นศิลปินที่สามารถหา
“กบของตัวเองเท่านั้น” ใน “สระบัว” ได้

ทว่า “ผู้ใหญ่ที่ยังคงเป็นศิลปินอยู่” เป็นสิ่งที่หาได้
ยากยิ่ง เป็นไปได้ว่าเราเสีย “ทักษะการหาบ” นี้ไปในช่วง
จุดเปลี่ยนตอนอายุประมาณ “13 ปี” นี้เอง

ที่น่าเป็นห่วงหนักขึ้นไปอีกก็คือ **พวกเราไม่ได้ตระหนัก
ด้วยซ้ำว่ากำลังสูญเสีย “วิธมอง / วิธีคิดในแบบของตัวเอง”
ไปอยู่ในทุกชั่วขณะ**

เรารู้สึกว่าตัวเองได้ซาบซึ้งในศิลปะเวลาไปนิทรรศการ
ศิลปะที่ใคร ๆ ก็พูดถึง รู้สึกว่าได้กินอาหารเลิศรสเวลากินใน
ร้านที่ได้รับคำวิจารณ์ดี ๆ รู้สึกว่าได้รู้จักโลกมากขึ้นเวลาอ่าน
บทความในอินเทอร์เน็ตหรือโซเชียลมีเดีย รู้สึกว่าได้คุยกับ
คนอื่นเวลาที่ส่งข้อความผ่านไลน์ รู้สึกว่าได้เลือกและตัดสินใจ
เวลาที่ทำงานหรือใช้ชีวิตประจำวัน

แต่ในสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นมี “มุมมองในแบบของตัวเอง”
อยู่จริง ๆ หรือไม่

ด้วยความที่ปัจจุบันเริ่มมีความตระหนักเกี่ยวกับเรื่องนี้กัน
มากขึ้น คนในแวดวงการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่จึงหันมามอง
“วิคิดเชิงศิลป์” ด้วยสายตาที่ต่างไปจากเดิม คนบางกลุ่ม
เรียกมันว่า “การคิดเชิงศิลป์ (Art Thinking)” ทุกวันนี้เริ่ม
มีความพยายามค้นหาวิธีที่จะช่วยให้เป็น “ผู้ใหญ่ที่ยังคงเป็น
ศิลปินอยู่” ได้กันอย่างจริงจัง แม้แต่โลกธุรกิจเองก็เช่นกัน

ว่าแต่การคิดเชิงศิลป์หรือ “การคิดแบบศิลปิน” นี้คือ
อะไรกันแน่

ว่ากันโดยสรุป ก่อนอื่นเราต้องมาทำความเข้าใจกันก่อน
ว่า “ศิลปะ” ไม่ใช่การวาดภาพเก่ง ไม่ใช่การสร้างประติมากรรม
ที่สวยงาม ๆ และไม่ใช่ว่าการบรรยายความรู้หรือเกร็ดเล็กเกร็ดน้อย
เกี่ยวกับภาพวาดที่มีชื่อเสียงในประวัติศาสตร์

สิ่งที่ “ศิลปิน” จะทำในระหว่างการสร้างสรรค์ผลงาน
ที่ตาเห็นได้มีอยู่ 3 อย่าง ได้แก่

- ① มองสิ่งต่าง ๆ ด้วย “วิธีมองในแบบของตัวเอง”
- ② สร้าง “คำตอบในแบบของตัวเอง”
- ③ และอาศัยมันในการ “ตั้งคำถามใหม่”

อาจพูดได้ว่า “การคิดเชิงศิลป์” เป็นกระบวนการคิดที่ใช้ “วิธีมองในแบบของตัวเอง” มาสร้าง “คำตอบในแบบของตัวเอง” เหมือนอย่าง que ศิลปินทำในการสร้างสรรค์งานศิลปะ

หรือถ้าจะพูดให้ฟังดูจริงจังน้อยลงหน่อย มันก็คือวิชา “กบที่เป็นของคุณคนเดียวเท่านั้น” นั่นเอง

ด้วยเหตุนี้ สิ่งที่เราควรเรียนรู้ใน “วิชาศิลปะ” จึงไม่ใช่ “วิธีสร้างผลงาน” แต่เป็นการฝึกฝนให้มีแก่นแท้ของ “ศิลปะ” ซึ่งก็คือ “วิธีคิดเชิงศิลป์ / การคิดเชิงศิลป์” ติดตัวต่างหาก

นี่เป็นเหตุผลว่าทำไม “ศิลปะ” ถึงเป็น “วิชาที่ผู้ใหญ่ควรกลับมาเรียนใหม่เป็นอันดับ 1”

บางคนอาจอดคิดไม่ได้ว่าที่พูดแบบนี้ก็เพราะอยากปกป้องอาชีพครูศิลปะของตัวเอง แต่ขอยืนยันเลยว่าฉันเชื่อแบบนี้จริง ๆ ค่ะ

ย้อนกลับไปตอนอายุ “13 ปี” เพื่ออัปเดตระบบปฏิบัติการ ของความคิดเสียใหม่

ด้วยความที่คำนึงถึงปัญหานี้ เวลาสอน “วิชาศิลปะ” ในระดับมัธยมต้นฉันเลยพยายามจำกัดเรื่องเทคนิคและเรื่อง

ประวัติศาสตร์ศิลปะที่ต้องท่องจำลงให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้
แม้แต่เวลาที่ต้องลงมือปฏิบัติ ฉันก็ยังเน้นให้เด็กได้ฝึกเรื่อง
“วิธีมอง / วิธีคิดในแบบของตัวเอง” มากกว่า

ทุกวันนี้มีเด็กมัธยมที่ได้เรียน “การคิดเชิงศิลป์” กับฉัน
มาแล้วกว่า 700 คน และก็น่ายินดีว่ามีนักเรียนมากมายที่บอก
ว่า “ไม่คิดมาก่อนเลยว่าวิชาศิลปะจะสนุกขนาดนี้!” และ
“ได้วิธีคิดที่น่าจะใช้งานได้ตลอดชีวิต”

หนังสือเล่มนี้ถือเป็นงานเขียนที่ฉันนำสิ่งที่สอนในห้องเรียน
มาต่อยอดให้เหนือขึ้นไปอีกค่ะ

แม้จะดูเหมือนเป็นหนังสือที่ให้ความสำคัญกับเด็กอายุ
13 ปี แต่ “ผู้ใหญ่” ก็น่าจะอ่านได้อย่างเพลิดเพลินด้วย
เช่นกัน อันที่จริงฉันหวังเป็นอย่างยิ่งเลยล่ะว่า ผู้ใหญ่จะ
สามารถหวนกลับไปยังจุดเปลี่ยนตอนอายุ “13 ปี” แล้ว
สัมผัสกับความสนุกของ “ศิลปะ” ได้

นอกจากนี้ “นักเรียน ม.ต้นและ ม.ปลาย” ก็เป็นกลุ่ม
ที่ฉันอยากให้ลองอ่านดูอย่างยิ่ง หากใครเป็นพ่อแม่ ฉันขอ
แนะนำให้หนังสือที่อยู่ในหนังสือเล่มนี้ไปคุยกันแบบ “พ่อแม่
ลูก” ดูนะคะ

เอาละ จากนั้นไปเราจะมาเริ่มบทเรียนของ “ชั้นเรียน
การคิดเชิงศิลป์” กัน!

ก่อนที่จะเข้าสู่เนื้อหาแบบจริงจัง ฉันจะขอ “ปฐมนิเทศ” ด้วยการอธิบายว่า “การคิดเชิงศิลป์” เป็นของแบบไหน อย่างละเอียดขึ้นมามากหน่อยก็แล้วกันค่ะ มันน่าจะช่วยให้บทเรียนต่อ ๆ ไปเข้าใจได้ง่ายขึ้นด้วย

ก่อนอื่นเราจะมาดู “ตัวอย่างหนึ่ง” กันสักเล็กน้อย หากใครทำได้ขอให้ลองจินตนาการดังต่อไปนี้ดูนะคะ

ตอนนี้ตรงหน้าคุณมีแดนดิไลออนที่กำลังบานอยู่
แดนดิไลออนนี้มีรูปร่างหน้าตาอย่างไร
ขอให้พยายามนึกภาพ “แดนดิไลออนที่สมบูรณ์”
ออกมาให้ได้ภายในเวลา “5 วินาที” ดูนะคะ

SAMPLE